

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анісімова Ганна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, заступник директора з наукової роботи НДІ ПЗІР НАПрН України, Україна, м Харків
e-mail: anisimova.ecolaw@gmail.com, ORCID 0000-0003-0579-7007*

Анотація. В тезисах представлені результати науко-теоретичного і практичного аналізу проблем устойчивого розвитку України в контексті забезпечення екологічного підприємництва як виду економічної діяльності. Особливо уделено уваги удосконаленню механізму їх правового регулювання під впливом євроінтеграційних процесів.

Abstract. The theses present the results of scientific-theoretical and practical analysis of the sustainable development of Ukraine problems in the context of ensuring environmental entrepreneurship as a type of economic activity. Special attention was paid to the improvement of their legal regulation mechanism under the influence of European integration processes.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, экологическое законодательство, экологическое предпринимательство

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання юридичного забезпечення й розвитку національного екологічного підприємництва. Варто відзначити, що в правовій доктрині досі відсутнє єдине розуміння екологічного підприємництва, а також систематизована нормативно-правова база, що встановлює засади ведення екологічно безпечної господарської діяльності, яка, на жаль, й досі залишається розгалуженою та неузгодженою. Проте загальновідомим є те, що екологічне підприємництво є формою підприємницької діяльності, спрямованою на задоволення економічних, екологічних, продовольчих та інших потреб. Правовий статус суб'єктів екологічного підприємництва визначається виходячи з системи прав, свобод, законних інтересів, обов'язків й юридичних гарантій.

В умовах сьогодення, коли домінуючим є концепт свободи підприємництва, в екологічному праві особливого значення набувають питання встановлення правової охорони права приватної власності на природні ресурси й комплекси, забезпечення екологічної безпеки господарської діяльності, а також подолання екологічної кризи, покращення якісного екологічного стану довкілля, раціонального використання ресурсів, що, у свою чергу, потребують, навіть вимагають, гармонізації та збалансування економічного й екологічного компонентів розвитку, віднайдення і дотримання рівноваги між економічними й екологічними інтересами тощо.

Запровадження з 1 січня 2016 р. цілей сталого розвитку (яких, до речі, названо 17), проголошених у Резолюції «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», схваленої на Саміті 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у м. Нью-Йорк 25 вересня 2015 р., об'єктивізувало міжнародне визнання концепції сталого розвитку й набуття нею парадигмального значення у дослідницькій і практичній діяльності. Отже, розробка управлінських заходів на рівні як держав чи транснаціональних корпорацій, так і малих і середніх підприємств відповідно до концепції сталого розвитку вимагає виокремлення системоутворюючого ядра сталого розвитку, яким вважається інноваційне забезпечення. З урахуванням цього саме інновації стають джерелом ефективних змін і рушійною силою гармонізованого й взаємозалежного соціального, економічного, екологічного прогресу суспільства в цілому та особистості зокрема, не збіднюючи їх майбутнього [1, с. 1].

Беручи до уваги наведене, уявляється за доцільне внести певні зміни й доповнення до Стратегії державної екологічної політики в частині поетапного наближення екологічного законодавства до відповідних директив ЄС в контексті сталого розвитку України, які також стосувалися б визнання оновлених провідних принципів державної екологічної політики, приведення у відповідність й узгодження засад державної та регіональної екологічних політик, оновлення й оптимізації системи державного екологічного управління на всіх рівнях, запровадження екосистемного підходу до управлінської діяльності, прискорення розвитку секторального партнерства в еко-

логічній політиці, реорганізації системи державного екологічного контролю й обліку за господарською діяльністю.

Варто додати, що екологічне підприємництво України в умовах державної інноваційної політики зорієнтоване на виробництво екологічно безпечних технологій, надання екологічних послуг з економічного менеджменту, аудиту, вироблення екологічно чистих продуктів, впровадженням «зеленої» енергетики тощо.

Примітно, що Мінприроди підготувало рейтинг «ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів» за 2017 рік, складений на підставі аналізу даних офіційної статистики і результатів поданої суб'єктами господарювання звітності про обсяги скидів, викидів та утворення відходів. Завдяки цьому сформовано новий умовний перелік сотні «Основних забруднювачів» за трьома категоріями: скиди забруднення стічних вод (33 підприємства), викиди в атмосферне повітря (33 підприємства) й утворення відходів (34 підприємства). Дві третини підприємств, що увійшли до рейтингу ТОП-100, локалізовані на території 4 областей: Дніпропетровська – 30; Донецька – 22; Запорізька – 9; Луганська – 6. Зокрема, із 33 підприємств – найбільших забруднювачів довкілля в Україні, які увійшли до рейтингу щодо скидів забруднених стічних вод, 9 знаходиться на Дніпропетровщині, 8 – на Донеччині, по 4 – на Луганщині й Сумщині, 3 підприємства у Запорізькій області та по 1 на Львівщині, Миколаївщині, Рівненщині, Чернігівщині, а також у м. Київ [3].

Принагідно згадати, що правовою основою для євроінтеграційних процесів у екологічній галузі є розділ V глава 6 Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, згідно з приписами якого пріоритетами нашої держави мають бути: а) збереження, захист, поліпшення і відтворення якості довкілля; б) захист здоров'я людей та безпеки їх життєдіяльності; в) розсудливе й раціональне, екологізбалансоване використання природних ресурсів і комплексів; г) заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних міжнаціональних проблем у галузі навколишнього середовища, тощо.

Наголосимо, що, спираючись на це, розроблено проект Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднен-

ня (інтегроване запобігання й контроль промислового забруднення). Проект та супровідні аналітичні матеріали опрацьовані провідними департаментами Мінприроди. Проект Концепції заплановано направити на погодження заінтересованими ЦОВВ у жовтні 2018 р. У той же час документ з аналітичними матеріалами буде опубліковано на сайті Мінприроди для громадського обговорення [2].

У Мінприроді також триває доопрацювання Концепції реформування державної системи моніторингу довкілля, метою якої є визначення організаційно-технічних заходів, вжиття яких сприятиме створенню нової моделі організаційно-інформаційної структури державної системи моніторингу довкілля, яка забезпечить перехід від відомчої спрямованості проведення моніторингу й оцінювання стану довкілля до здійснення комплексних оцінок стану ресурсу й довкілля в цілому, розвиток механізмів прогнозування змін у природному середовищі на основі оцінки факторів впливу на нього. Крім того, створення єдиної державної мережі спостережень, побудованої відповідно до принципів Європейської мережі спостережень та інформації про стан навколишнього середовища, забезпечить дотримання вимог, які висуваються до систем оцінки й надання екологічної інформації громадськості, визначених низкою директив та регламентів ЄС природоохоронного спрямування [2].

До того ж триває підготовка проекту Стратегії морської природоохоронної політики України на період до 2032 року (з метою імplementації Європейської морської стратегії), яка визначатиме основні засади державної морської природоохоронної політики, коротко-, середньо- та довгострокові пріоритети, а також механізми її реалізації. Така робота ведеться на основі та за результатами наукових моніторингових досліджень, проведених нещодавно у територіальних водах України за сприяння проекту міжнародної технічної допомоги ЄС/ПРООН «Удосконалення екологічного моніторингу Чорного моря» (EMBLAS II). Проект Стратегії та політична пропозиція до неї надіслані на розгляд експертів ЄС (проект APENA). Залучення експертів ЄС до опрацювання Стратегії морської природоохоронної політики України на період до 2032 року відбувається постійно в рамках проекту ЄС EMBLAS.

Зупинимося ще на одному моменті, а саме на тому, що Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року» від 06.12.2017 р. № 878, а урядом розроблено та схвалено проект Закону України «Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року» тощо. Вивчення основних їх положень свідчить про те, що в цілому вдосконалення національного законодавства про екологічне підприємництво в умовах сьогодення спрямоване на: правове забезпечення сировинної незалежності економіки України; модернізацію інвестиційного законодавства; оптимізацію інституціональних перетворень у контексті екологізації виробництва, підтримки малого й середнього бізнесу, ліквідації корупційних схем; вдосконалення бюджетного фінансування окресленої сфери; впровадження сучасних заходів із кредитування, підвищення конкурентної спроможності господарюючих суб'єктів; впорядкування податкового законодавства тощо.

Підсумовуючи наведене, вважаємо за доцільне вказати, що екологічне підприємництво слід розглядати як вид економічної діяльності. Воно тісно пов'язано з галузями економіки, а також сферою надання послуг. За сучасних умов необхідно вдосконалити підходи до правового механізму й юридичних підстав надання екологічних послуг, що можливо, зокрема, шляхом спрощення процедури їх надання. Відзначимо, що забезпечення екологічної безпеки господарської діяльності обов'язково сприятиме покращенню екологічного стану довкілля, забезпеченню національної безпеки (її складових, як-от: економічної, продовольчої, інформаційної та ін.), подальшому сталому розвитку країни. Безумовно, економічна вигода не повинна бути протиположною екологічній безпеці господарської діяльності. Крім того, треба розробити дієвий юридичний механізм економічного стимулювання розвитку екологічного підприємництва, бо природно-ресурсний потенціал України доцільно використовувати лише при можливості мінімізації або усунення негативного антропогенного впливу на довкілля й реальної зацікавленості в цьому як всієї держави, так і суб'єктів підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНШИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрусак І. В. Інноваційне забезпечення сталого розвитку економіки України: автореф. дис. ... канд. ек. наук. Київ, 2017. 20 с.
2. Звіт Міністерства екології та природних ресурсів щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони за III квартал 2018 року. URL: https://docs.google.com/document/d/1a5d1nyNnR6rYOpN_6x_nyo6PUszNaJul0RIUImOfb1A/edit (дата звернення: 02.12.2018).
3. Мінприроди оприлюднило новий рейтинг «ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів». URL: <https://menr.gov.ua/news/32935.html> (дата звернення: 02.12.2018).

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ ПАРАДИГМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Бутенко Дар'я,

*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
Україна, м Харків. e-mail: butenko.hneu@gmail.com*

Анотація. Розглянуто історію розвитку сучасного менеджменту. Встановлено вплив використання різних підходів до менеджменту на розвиток підприємницької діяльності. Виділено риси існуючих парадигм менеджменту. Викладено результати досліджень формування новітньої парадигми менеджменту. Надано рекомендації щодо вибору моделі управління підприємницькою діяльністю в залежності від рівня розвитку менеджменту в країні.

Abstract. The history of development of modern management is considered. The influence of different approaches to management on the development of entrepreneurial activity is established. The features of existing management paradigms are highlighted. The results of researches on the formation of a modern management paradigm are presented. Recommendations on choosing a model of management of entrepreneurial activity are given depending on the level of development of management in the country.

Ключові слова: менеджмент, парадигма менеджменту, підприємницька діяльність, управління.